

Masarykova univerzita v Brně

Filosofická fakulta – Ústav hudebních věd

Uměnovědná studia

Folklor tehdy a dnes

Michaela Marková

UČO:112078

Encyklopedické heslo:

Termín folklor byl zaveden v roce 1846 britským bibliografem W. J. Thomsem (1803 - 1885). Vznik tohoto pojmu je spojen s reakcí na osvícenství a vznikem romantismu - velký podíl na zájmu o folklor měli mimo jiné i práce bratří Grimmů. Překladem pochází z anglického "folk lore", tedy lidové znalosti (nebo také věda o lidu).

Jedná se o výjevy lidové kultury, která je nám předávána od našich předků a nalezneme ji na většině území (Spojené státy americké - včetně Latinské Ameriky, Austrálie, Asie, Evropa anebo Blízký východ mají svůj etnický folklor). Folklor se vyvinul z pracovních a obřadních jednání, popřípadě zábavných projevů. Folklor je velmi úzce spjat s jazykovým a kulturním kontextem jeho nositelů, ale můžeme jej vystopovat napříč kulturami a časem.

Za základní charakteristiku považujeme ústní podání, proměnlivost a anonymitu tvůrců. Folklor zahrnuje velké množství odvětví, mj. přísloví, vyprávění, legendy, říkanky, balady, zvyky, lidová řemesla, tance, zvyky anebo lidové písničky. Ale také sem může patřit například architektura, malířství, rukodělné výrobky, tradiční kuchyně a oblečení nebo šperky, tedy vše, co se týče hmotných projevů. Pod význam folkloru také zahrnujeme obřady v průběhu celého roku (mohou to být Vánoce, Velikonoce, dožínky, posvícení, ...) a nebo celého lidského života (křtiny, svatba, pohřeb, ...).

O udržování tradice a kulturních zvyklostí se často starají folklorní soubory (v každém kraji ČR je až několik desítek souborů).

Studiem folkloru se zabývá "Folkloristika" - celkové studium folkloru (mezi to patří vývoj, obsah, forma a způsoby existence a napodobení ve společnosti). Dělíme na a) slovesnou folkloriku (písně, přísloví, ...) ; b) taneční (pohybová stránka, tance,...); c) hudební folkloristika (také známé jako etnomuzikologie).

Folklor tehdy a dnes

Co v dnešní době pro veřejnost znamenají lidové tradice??

Pro někoho to může být pouze odkaz minulosti, pouhá forma zábavy, pro druhého to může být jako životní styl, něco co chtějí předat dalším generacím. V dnešní době se folkloru věnuje několik folklorních souborů – třeba v Brně je známý taneční soubor Valášek, aj.

Na území Čech, Moravy a Slezska proběhl v letech 1978-1979 velký kvantitativní výzkum formou dotazníků, který si dal za cíl zjistit, jak se v jednotlivých obcích na těchto územích drží lidové tradice. Dotazník zahrnoval otázky na životnost obyčejů v jednotlivých odvětvích (mj. Tři králové, masopustní průvody, velikonoční pomlázka, stavění májek, hody, mikulášské průvody, strojení vánočního stromku, atd.) v daných regionech v období před 1. světovou válkou, po 1. světové válce, po roce 1945 a v posledních letech (publikace vyšla v roce 1982). Průzkum ukázal, že na vesnicích se folklor drží a lidé o něj mají zájem, ať už se ho účastnili aktivně nebo pasivně.

Zájem o folklor neklesl ani v dnešní době, to je vidět i na návštěvnosti *Mezinárodního folklorního festivalu Strážnice* (letos proběhl již 67.ročník, pořádá jej Národní ústav lidové kultury, pod záštitou Ministerstva kultury, festival se koná ve Strážnici a koná se tady festival „Dětská Strážnice“). Folklor je pro každý kraj, pro každou zemi na světě specifický, jinak udržovaný a navštěvovaný. A u nás v posledních letech zájem folklor strmě roste, velmi populární a hojně navštěvované jsou mj. i vinobraní (ve Znojmě a Mikulově ročně navštíví vinobraní tisíce lidí), Jízdy králů, ale i hodové slavnosti nebo stavění májek.

Jaký je rozdíl mezi folklorem z dob našich předků a folklorem jak ho známe dnes?? V minulosti byl folklor součástí života našich předků, v každém ročním období bylo několik událostí, které se podíleli na kulturním životě obce, pojili obec dohromady, dnes ale plní spíše funkci zábavnou a vzdělávací, málo kde se dodržují a prožívají v takové míře jako před lety.

Má folklor vůbec šanci přežít dnešní lhostejnou dobu?? Budou mít další generace šanci seznámit se s výročními obyčejí našich předků?? Dle mého názoru budou, důkazem toho je i *Seznam nemateriálních statků tradiční a lidové kultury ČR*, který momentálně zahrnuje osm odnoží, mj. Slovácký verbuňk, Vesnické masopustní občůzky a masky na Hlinecku, Jízdy králů. Valašský odzemek, Východočeské loutkářství, aj.

Zdroje informací:

- Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. - Vyd. 1.. - Praha : Diderot, 1999. - 8 sv. : il., mapy, portréty a plány (některé barev.) ; 25 cm
ISBN 80-902555-4-X (sv. 2 : váz.).
- Ilustrovaný encyklopedický slovník / [zpracoval kolektiv autorů Encyklopedického institutu Československé akademie věd]. - Vyd. 1.. - Praha : Academia, 1980-1982. - 3 sv. : il. (některé barev.), mapy, portréty, faksim. ; 21 cm
- Výroční obyčeje : Současný stav a proměny : Sborník / K vyd. připravil a předml. [naps.] Václav Frolec ; Kartogramy Augustin Šik. - 1. vyd.. - Brno : Blok, 1982 (Tisk 2). - 360 s. : fot., kartogramy ; 24 cm. - (Lidová kultura a současnost ; Sv. 8)
- www.nulk.cz